

LIETUVOS
NACIONALINE
M. MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1986

KOVO MĖN. 15 d. / MARCH 15, 1986

PART TWO - Nr. 52(11)

Mokslas - menas - literatūra

Literatūra Penktajame mokslo ir kūrybos simpoziume

ADOLFAS MARKELIS

Šiame numeryje:

Mikelinsko žodis — daug pasakyta, daug nutylėta.
Literatūra Penktajame mokslo ir kūrybos simpoziume.
Klemenso Čerbulėno atminimui.
Vienas epizodas, organizuojant Penktojo mokslo ir kūrybos simpoziumo programą.
Aleksandro Radžiaus „velniški“ eilėraščiai.
Naujos plokštelės: Aldonos Stempuzienės trečioji.
Kultūrinė kronika.
Lietuvių rašytojų draugijos nauja valdyba.
Kometos biuletėnis Nr. 4.
Chicagos teatruose.

Kertinė Parasė

Mikelinsko žodis — daug pasakyta, daug nutylėta

Iš klegesio, pasigirdusio spaudoje prieš Lietuvos rašytojų suvažiavimą, savo tiesumu ir atvirumu išsiskiria Jono Mikelinsko balsas. Jo pasisakymas primena neseniai pasakytą ir gausių komentarų sukėlusią Jevtušenkos kalbą, bet toksai palyginimas nebūtų visai teisingas, nes Mikelinskas, autorius ir žmogus, daug rimtesnis ir doresnis už nomenklatūros trubadūrą Jevgenijų.

Štai kaip Mikelinskas piešia lietuvių literatūros padėtį: „Inertiškumo, paradiškumo, šventiško fanfarų nuotaikos, baimė... pasirodyti tokiems, kokie esame iš tikrųjų.“ Forma atitrūkusiu nuo turinio: „Išmokykite gražiai šnekėti ir ne daug ką pasakyti.“ „Apisidraudėliškumo, abejingumo, indiferentiškumo nuotaikos... Kur mūsų raštuose paprasto darbininko buitį ir būties? Kur dabartinis kolūkinis kaimas?... Valentinas Rasputinas jau ne pirmus metus kelia aliarmą dėl išniekintų Sibiro platybių, o ką mes turime daryti dėl savo miniatiūrinės Lietuvos?... Kas bandė atskleisti visokių privilegijų, elitinių kastų žala?... Dabartinėje prozoje — ir ne tik joje — beveik visai neatsispindi kai kurie svarbūs faktai, reiškiniai, poslinkiai bei pakitimai... Neturime autentiškesnio kūrinių apie pokario metų kolektyvizaciją... skaudžius jos padarinius.“ Tiesa toje literatūroje „tarsi pipetė dozuota“ ir „dažnai išvirstanti netiesa tiesos rūbais“.

Pacitavome ištrauką iš bene atviriausio pasisakymo apie lietuvių literatūrą, pasirodžiusio partinėje spaudoje po 1940-ųjų metų birželio, ir jau vien už tai Mikelinskas nusipelnė padėkos. Bet ir jis žino ribą, kurios dar neįstiga peržengti. Jis kalba apie rašytojus sukauciusią „baimę“, tačiau taip ir nepaaiškina tos baimės priežasčių, ir taip ji lieka pakibusi ore, atskirta nuo politinių ir ideologinių veiksmų — paslaptiną

„baimę“ santvarkoje, kuri skelbiasi esanti pati „pažangiausia ir laisviausia“. Kai Mikelinskas prabyla, kad „literatūrinio sumanymo įkūnijimas priklauso nuo esamų sąlygų pasirodyti kūriniui“, laukiame, kad jis pagaliau ištars žodį „cenzūra“, bet tas uždraustas žodis taip ir lieka nepasakytas per visą pasikalbėjimą. Zoologijos sodo aprašyme neminimas dramblys. Užot pirštu bedes į cenzūrą, Mikelinskas kaltina rašytojus ir visuomenę, kuri matyt nesanti „pakankamai suinteresuota, nes kitaip ji imtųsi konkrečių žygių, kad jos genijaus ir sukaupto patyrimo vertas veikalas išsvystytų dienos šviesą“.

Gal Mikelinskas ir iš dalies teisus. Apie visas tas ir kitas negeroves jau seniai kalba lietuvių savilaida ir išeivija. O kur buvot jūs, lietuvių rašytojai, kodėl jūs dešimtmečius tylėjote? Jūs be abejo, žinote, kas atsitiko tiems, kurie rinko istorinę medžiagą ir mėgino visą burna kalbėti apie visas dabartinio gyvenimo negeroves. Kur šiandien Lietuvos Helsinkio grupės

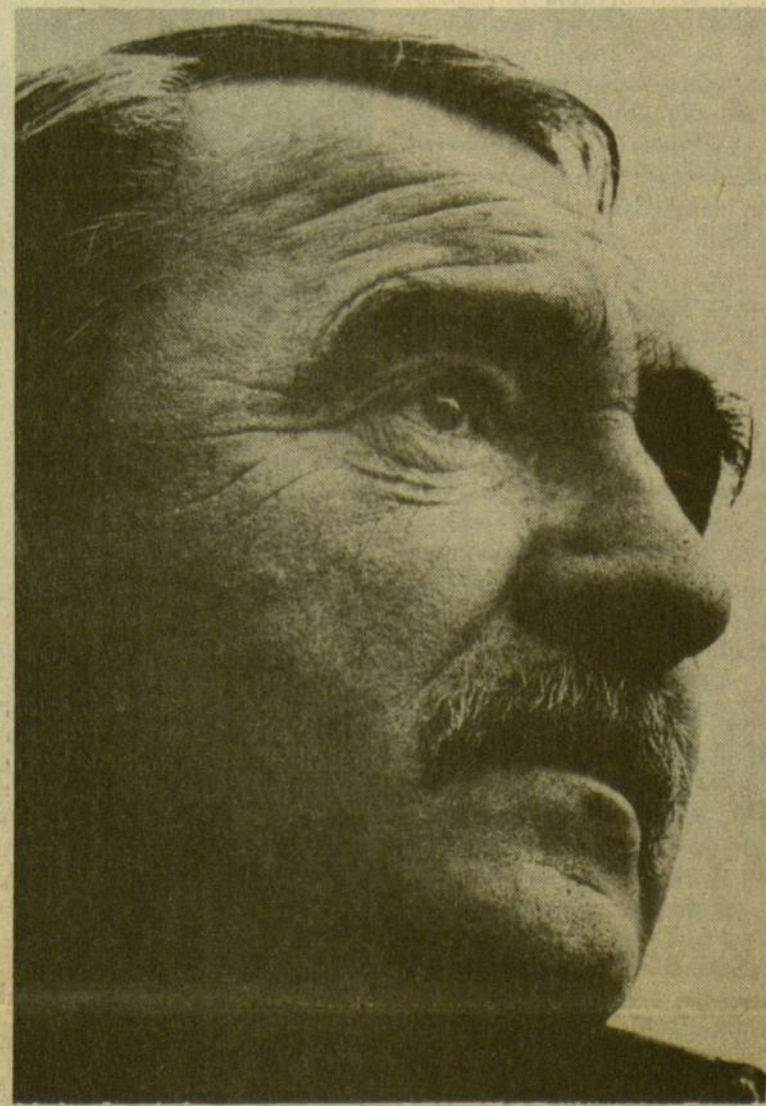
Kas ketveri metai iš gelmės į paviršių išplaukia naujos kultūrinės srovės, nuskaidrinamos paviršiaus ramius vandenimis, sukeldamos verpetus beprasidedančio lietuviško gyvenimo pilkėjime. Reikia tų verpetų — dvasinio ir intelektualinio atsinaujinimo. Negalime skystis medžiaginių vertybių stoka, bet dvasiniai turtai ne visada lygiagrečiai auga su daiktais. Kas ketveri metai rengiami Mokslo ir kūrybos simpoziumai turi tikslą išlaikyti bent dalinį, jautrų tautinei sąmonei balansą. Nekalbėsime apie techninius simpoziumo trūkumus, kurių negali išvengti nė viena plačios apimties organizacija, per trumpą laiką sutelkusi tiek daug vertybių į vieną vietą. Kiekvienu atveju Penktasis mokslo ir kūrybos simpoziumas yra šviesus ir teigiamas reiškinys, rodąs mūsų išeivijos gajumą už Lietuvos ribų. Ta prasme turime savo gyslošę truputį „didvyrių žemės“ kraujo, nes, nežiūrint, kaip skeldami „tą pusę per pusę“ tarpusavy nesutikimais, pajėgiame su rengti vieną kultūros šventę.

Penktasis mokslo ir kūrybos simpoziumas vyko pereinamąjį metų Padėkos dienos savaitgalį. Per kelias dienas buvo sutelkta daugiau kaip 200 paskaitų; sukviesta 240 paskaitininkų. Tačiau šio rašinio tikslas nėra išmatuoti simpoziumo apimtį, bet trumpai sustoti prie literatūrinės dalies, kuri yra labai svarbi tiek eiliniam skaitytojui, tiek

ar Tikinčiųjų teisėms ginti komiteto nariai? Tie jūsų tautiečiai, peržengę uždraustąją ribą, šiandien konclageriuose. Vieno jų, poeto ir žurnalisto Gintauto Išmanto, klausimu į jus neseniai kreipėsi amerikiečių rašytojų organizacija — tų rašytojų, kuriems, lapkričio mėnesį lankantis Vilniuje, keletas jūsų pūtė rožinę miglą apie laisvą ir klestinčią tautą bei literatūrą. Ar jau ne laikas atvirai pasisakyti, kad

literatūrai, besidominčiam lietuvišku kūrybos žodžiu. Net ir bendro pobūdžio pranešimuose buvo liesta literatūrinė tematika. Dr. Violeta Kelertienė siūlė persvarstyti vertinimo normas ryšium su išeivijos literatūra, kreipti daugiau dėmesio į Vakarų kultūrinį pasaulį, supažindinant jį su mūsų žodine kūryba, verčiant į anglų kalbą mūsų veikalus ir pasirūpinant, kad juos išleistų kokios nors akademinės leidyklos. Taip pat nerekėtų užmiršti pavergtos Lietuvos rašytojų, juos vertinant kitais kriterijais negu jie vertinami už Geležinės uždangos.

Literatūros sesijos pranešime „Algirdo Greimo lietuvių poezijos kritika“ Violeta Kelertienė apžvelgė prancūzų semiotiko Greimo straipsnius, parašytus lietuviškai tarp 1942-1980 m. Algirdas Greimas yra vienas svarbiausių XX a. šio mokslo pradininkų. Pagal Kelertienę, Greimo kritikoje akivaizdu jo nuolatinis rūpestis poetine kalba bei literatūros kritiko pareiga. Kartu su semiotikos evoliucionavimu kinta ir Greimo kaip teoretiko požiūris į poetinės kalbos esmę, keičiasi ir jo supratimas kaip prieti prie literatūrinio teksto giluminių klodų aprašymo. Nors, skaitant Greimo mokslinius veikalus, atrodytų, jog nėra sąryšio tarp jo prancūziškos teorijos ir jo lietuviškos kritikos, prelegentė rado, kad Greimo lietuviškoje kritikoje kaip tik yra jo ateities teorijų pėdsakų. Gali būti, jog lietuvių poezija

Rašytojas Marius Katiliškis (1915-1980)

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

Greimui buvo net savotiškas stimulas, bėformuojant išsamiai nagrinėjo Marius Katiliškio romaną *Išėjusiems negrįžti*. Romanas susideda iš skyrelių, kurių dauguma yra nepriklausomos novelės, turinčios savitas kompozicijas ir semantines vidines sistemas. Skyrelių esmė yra ne fabuloje, o jų vidinėje struktūroje. Paprastai Katiliškis skyrelių ekspozicijose užmezga pagrindinius kompozicinius ir semantinius ryšius, kurie nusitiesia per kelis skyrelius, o kai kuriais atvejais ir per visą romaną.

Svarbiausia — tiesa, tvirtina Mikelinskas: „Tiesa, kokia ji bebūtų rūsti ir skaudi, tiesa be prietarų ir sofizmų“. Bet ar įmanoma prieti prie tiesos, tebevertuojant tuos beprasmius, tragikomiskus terminus, falsifikatus, kuriuos totalitarinė santvarka pagamino tiesai pridengti? Ar Mikelinskas juos vartoja sąmoningai ar nesąmoningai? Prie kokios gilios kalbos ir prasmės degeneracijos privedė keturi sovietinės santvarkos dešimtmečiai, kad net rimčiausieji rašytojai neišvengia nepakliuvę ir orweliškos „naujakalbės“ spąstus.

Kiek daug Mikelinsko pasakyta. Ir kiek daug dar nutylėta. Kelias ir rašytojo išsiilgtą tiesą yra dar labai ilgas. Priekyje dar nepaklausti klausimai apie Lietuvos okupaciją bei rusinimą, totalitarizmą ir imperializmą; apie melu paremtą santvarką, kuri nesugeba koegzistuoti su tiesa; apie „socialistinė“ pasivadinusią sistemą, kurioje rašytojas turi laukti ilgas dešimtmečius, kol „neklaidingos ir visagalės“ viršūnės duoda ženklą, jog jam leidžiama laisviau pasisakyti. Iki tam tikros ribos... jį

Dr. Bronius Vaškėlis išsamiai nagrinėjo Marius Katiliškio romaną *Išėjusiems negrįžti*. Romanas susideda iš skyrelių, kurių dauguma yra nepriklausomos novelės, turinčios savitas kompozicijas ir semantines vidines sistemas. Skyrelių esmė yra ne fabuloje, o jų vidinėje struktūroje. Paprastai Katiliškis skyrelių ekspozicijose užmezga pagrindinius kompozicinius ir semantinius ryšius, kurie nusitiesia per kelis skyrelius, o kai kuriais atvejais ir per visą romaną.

Priešpastatydamas meilės motyvą prarastų namų motyvui, meistrškai įsisavintu binarinės opozicijos principu Katiliškis sugestyviai atskleidžia pasakotojo — pagrindinio personažo išgyvenimų tėkmę. Tie du motyvai panaudoti, koncentruojantis į pagrindinio personažo problematiką: išeiti, palikti ir negrįžti. Skyrelio ketvirtoje dalyje meilės motyvas nustelbia prarastų namų ilgęsi. Kituose penkiuose romano skyreliuose meilės motyvas įvestas kaip karo motyvo priešprieša, kur palaipsniui karas įsivyrąja kaip viską nustelbianti stichinė jėga. Vidinė *Išėjusiems negrįžti* sandara yra, be abejo, vienas Katiliškio kaip rašytojo bruožas.

Dr. Rimvydas Šilbajoris, kalbėdamas apie Liūnės Sutemos poeziją, paskaitos įvadė priminė, kad išeivijoje mes liekame išeiviai, o poetai — tremtiniai. Poetui tremtis ir išorė nėra tiksliai pergyvenimas, bet ir jo poetinės kalbos problema. Pati tremtis atsispindi Liūnės

Sutemos kūryboje net ir eilėraščių rinkinių pavadinimuose, kaip *Tebūnie tartum pasakoj, Badmetis, Bevardė šalis*. Eilėraščių rinkinyje *Nebėra nieko svetima* Liūnė Sutema perkelia praeitį į kraštą, kuriame ji dabar gyvena, bet čia ji neranda tarpinės zonos, tiksliai dieną ir naktį. Šilbajorio žodžiais, jos praradimas yra poetinės kalbos problema: negyva kalba turi tapti vizija, kad jaustumėsi namuose esąs.

Liūnei Sutemai būdinga vieno įvaizdžio išplėtimas į visą jų grandinę. Jos poezija turi tamprų ryšį su liaudies kūryba, kurios įvaizdžių eigoje atsidūrė Liūnės Sutemos poetinis pasaulis. Jos poezijoje tilto metafora veikia kaip tiltas iš vienos plotmės į kitą: dabartinę jos žemę pavirto žodžiu. Liaudies kūrybos įtakoje atsispindi jos kelionė atgal į mitą, kelionė namo. Lyg sapne jinai grįžta į tėviškę, kur daiktai nebeturi šešėlio, žingsniai — garšų. Begalinę tyloį jinai bendra per žolę, norėdama iš tos žemės parnešti žemuočių savo vaikui, kad jis nesilgtų nepažįstamo krašto miškų.

Šilbajoris pastebi, kad Liūnės Sutemos poezijoje dažnai pasikartoja miško įvaizdis, susijęs su jos etiniu pasauliu, net ir mirtimi. Medis jos poezijoje lyginamas su delno linijomis, raukšlėmis veide, veidrodžio šukėmis, briedžio ragais.

Prelegentas teigia, kad Liūnės Sutemos kūryboje yra tendencija pasakoti įvykių grandinę, kaip ir prozoje. Toje grandinėje yra laiko ir erdvės dimensija. Ta prasme jos poezija atlieka romano funkcijas — tai jos poetinė didžioji gyvenimo knyga, kurios nėra parašęs nė vienas mūsų poetas, net ir Mackus, kuris yra parašęs tik komentarus, nors jie abu giminingi poetine samprata.

Profesorė dr. Birutė Cipli-jauskaitė pabrėžė feministinį momentą istoriniame dabartinių Europos moterų rašytojų romane, kur lemiamą vaidmenį istorijoje atlieka ne išoriniai herojiški įvykiai, bet antraeiliai, kylą iš paprastos vidinės psichinės aplinkos. Čionai moteris iškyla kaip istorijos kūrėja. Platesnis ir pilnesnis pranešimo tekstas buvo 1985 m. sausio 25 d. *Draugo* kultūriniam priede.

Daug dėmesio buvo kreipta į Sovietų okupacijos laikotarpio žodinę kūrybą Lietuvoje.

Profesorius dr. Vytautas Kavolis peržvelgė lietuvių poeziją, suskirstydamas ją dešimtmečiais: 55-65 dešimtmetis yra asmeninio integralumo išsaugojimo laikotarpis, kurio ryškiausia atstove jis laiko poetę Jananą Degutytę; 65-75 dešimtmetis laikomas gamtos, mitologijos ir istorijos sintezavimo laikotarpiu. Jam stipriai atstovauja Sigitas Geda. Šiam dešimtmečiui jis priskiria ir Tomo Venclovos poeziją, suteikdamas jam negatyvios metafizikos bruožas, kuriuose (Nukelta į 2 psl.)

Rašytojas Jonas Mikelinuskas

Klemenso Čerbulėno atminimui

JURGIS GIMBUTAS

Neseniai, 1986 metų sausio 4 dieną Kaune mirė dr. Klemensas Čerbulėnas, tautotyrininkas, etnografas, dailėtyrininkas, daugelio veikalų autorius. Beveik pusę šimto metų jis vykdė lietuvių tautodailės, tradicinės kaimų statybos ir monumentaliosios architektūros bei aplamai dailės tyrinėjimus. Mokslininkui perkopus 70 metų amžių, jo draugai ir gerbėjai paruošė 100 puslapių knygutę „Klemensas Čerbulėnas. Bibliografija“. Ją parengė Vidmantas Ladavičius ir Ona Stelmokaitė, ats. redaktorė. Išleido rotoprintu Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos Kauno miesto skyrius, 700 egz. Suregistruota 813 bibliografinių pozicijų, apimančių Čerbulėno knygas, straipsnius, recenzijas, rankraščius, pranešimus bei paskaitas ir literatūrą apie jį (biobibliografija).

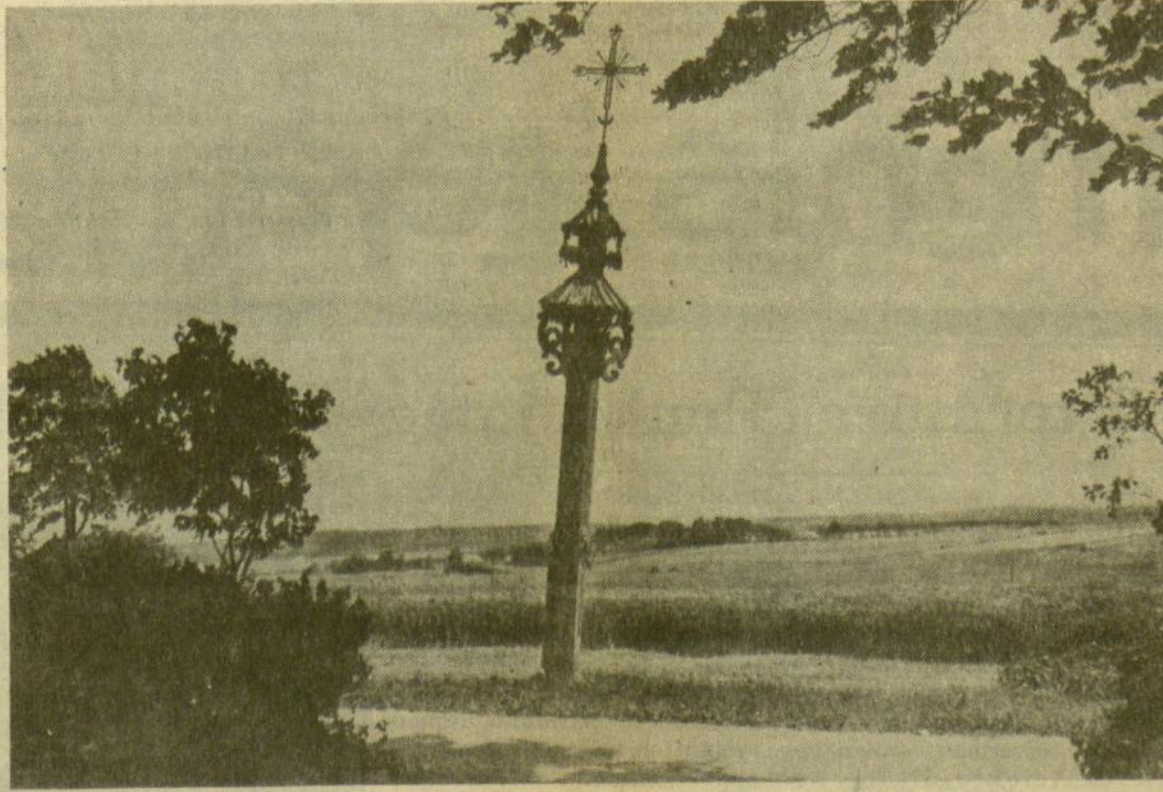
Pirmasis mokslinis Čerbulėno straipsnis buvo „Tautinis elementas lietuvių kryžiuose“ (*Naujoji Romuva*, 1937 m.), po toėjo „Mažosios Lietuvos antkapiniai paminklai“ (išspausdinta ten pat, 1938 m.). Jo diplominis darbas, apgintas Vilniaus universitete 1941 m., „Kaimo skrynios Užnemunėje (konstrukcija ir polichrominis dekoras)“, išspausdintas knygoje *Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus metraštis*, I tomas, Kaunas, 1941 m. (yra 42 psl. atspaudas). Svarbesnieji Čerbulėno darbai surašyti *Lietuvių enciklopedijos* 36 ir 37 tomuose, tad čia paminėsim tik kelis išskirtinius. Su kitais jis sudarė ir parengė tris *Lietuvių liaudies meno* albumus: *Architektūra* 1957, 1965 ir 1970 m. Pastaroji knyga, skirta kryžiams ir koplytėlėms, pažymėta I-ja knyga, tad gal dar bus II-ji? Keli svarbūs lietuviškosios namotyros darbai paskelbti knygoje *Iš lietuvių kultūros istorijos* (apie numą, 1958 metais), *Lietuvos architektūros klausimai* (apie gyvenamuosius namus, 1960 ir 1964 m.; kaimo trobesių dekoru genėzė, 1974 m.). Kitose knygose ir žurnaluose dr. Čerbulėnas daug rašė apie liaudies meną seniau ir dabar, apie monumentaliosios architektūros pastatus ir jų kūrėjus.

Paliko Čerbulėnas gausių dar nespausdintų rankraščių. Nei enciklopedijos, nei straipsniai spaudoje jų nepaminėjo, tai čia

pasinaudosim minėtąja O. Stelmokaitės suredaguota bibliografija, kur suregistruota net 249 Čerbulėno palikti rankraščiai ar mašinraščiai. Ir tai ne viskas, nes įžangoje pasakyta: „Dedama tik turinio atžvilgiu originalesnė bei svarbesnė išliekamos vertės asmeninio archyvo medžiaga“. Nežinome, ką redaktorė atmetė, dėl turinio netinkamumo ar dėl to, kad padėta ne asmeniniame, o kitokiame archyve. Iš prieškarinių rankraščių suregistruota 1936 m. medžiaga apie kryžius, kryžiadirbius bei dievdirbius, su jų pavardėmis (bibliografijos pozicijų numeriai 345-367). Tų pačių metų yra 16 puslapių rankraštis apie Vincą Svirskį, žinomą liaudies skulptorių. Toliau eina etnografiniai ir liaudies meno aprašai iš ekspedicijų į kaimus, iš viso 61 iki 1944 metų. Tad ir karo sunkmetis nesukliudė Čerbulėnui tyrinėti, studijuoti ir rašyti. Išskirtina to laikotarpio studija „Kaimų formos Lietuvoje“, 44 lapai, 1942 metai.

Po karo 1945-1983 metų tarpe Čerbulėno bibliografijoje suregistruota 188 nespausdintų rankraščių pavadinimai. Čia įtraukta 32 Lietuvos bažnyčių istoriniai-architektūriniai aprašai, jam pačiam asmeniškai ištyrus tuos pastatus ir jų archyvinus raštus. Nemaža tokių aprašų buvo išspausdinta ir surašyta kitame minėtiosios bibliografijos skyriuje. Monumentaliojoje architektūroje Čerbulėnas gilinosi į baroką ir renesansą Lietuvoje. Tos srities paskelbta keliolika straipsnių. Jo plunksnai priklauso straipsniai *Lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje*: *Lietuvių liaudies meno* albumas: *Architektūra* 1957, 1965 ir 1970 m. Pastaroji knyga, skirta kryžiams ir koplytėlėms, pažymėta I-ja knyga, tad gal dar bus II-ji? Keli svarbūs lietuviškosios namotyros darbai paskelbti knygoje *Iš lietuvių kultūros istorijos* (apie numą, 1958 metais), *Lietuvos architektūros klausimai* (apie gyvenamuosius namus, 1960 ir 1964 m.; kaimo trobesių dekoru genėzė, 1974 m.). Kitose knygose ir žurnaluose dr. Čerbulėnas daug rašė apie liaudies meną seniau ir dabar, apie monumentaliosios architektūros pastatus ir jų kūrėjus.

Klemensas Čerbulėnas buvo biržėnas, gimęs 1912 metų liepos mėn. 24 dieną Spalviškių k., Pabiržės vls., Biržų apskrityje. Gimnaziją baigė Biržuose 1933 metais. Buvo skautas gimnazijoje ir vėliau universitete studentų skautų Vycio korporantas ir nuo 1937 m. filisteris. Studijavo meno istoriją Vytauto Didžiojo universitete Kaune, humanitarinių mokslų fakultete. Meno istoriko

Stogastulpis pakelėje. Dėgšnių kaimas, Rokiškio rajonas. Klemenso Čerbulėno nuotrauka 1965 m.

diplomą apgynė jau Vilniaus universitete 1941 m., o 1958 m. ir istorijos mokslų magistro disertaciją apie lietuvių kaimo gyvenamųjų namų išsivystymą. 1973 metais gavo istorijos mokslų daktaro laipsnį už disertaciją „Valstiečių sodybos pastatų formavimosi istorija Lietuvoje iki XX amžiaus vidurio“. Čia Čerbulėnas susumavo ir gausiai iliustravo savo namotyros studijas nuo studentavimo laikų. Specialistų nuomone, tai esąs tikrai labai geras darbas, deja, dar neišspausdintas.

Profesinė Čerbulėno karjera buvo nuosekli, gerai suderinta su pasirinktąja mokslinių tyrinėjimų sritimi. Nuo 1936 metų jis dirbo Kaune Vytauto Didžiojo muziejaus etnografijos skyriuje, kurio vedėjas buvo Antanas Rūkštelė. Apie savo universitetines studijas pats Čerbulėnas rašė šitaip: „Mėgėjiškus liaudies kultūros aprašus pradėjau daryti dar mokydamasis Biržų gimnazijoje. Tačiau tik 1933 m., įstojęs į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą, semdamasis gausių žinių apie lietuvių dvasinę ir materialinę kultūrą dėstytojų P. Galaunės, J. Baltrušaičio, I. Jonyno, L. Karsavino paskaitose, rašydamas pirmuosius seminarinius rašinius, ėmiau giliau suprasti kraštotyros uždavinius, mokyti tyrimo metodikos ir logikos. Praktiškai patikrinti savo sugebėjimus ir žinias, įgytas universitete, padėjo darbas profesorius P. Galaunės vadovaujamame Kauno Vytauto Didžiojo kultūros muziejuje, gausiose mokslinėse išvykose ir kompleksinėse ekspedicijose.“

Jau nuo 1937 m. stengiausi nepraleisti nė vienos bent kiek reikšmingesnės kraštotyros ekspedicijos“ (cituota pažodžiui iš knygos *Kraštotyra*, 15-ji knyga, Vilnius, „Mintis“, 1982 m., psl. 57). Pasisakymas susietas su Čerbulėno 70 metų amžiaus sukaktimi.

1944 m. Čerbulėnas buvo paskirtas Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus etnografijos skyriaus vedėju, o kiek vėliau viso muziejaus direktorium. Muziejaus vardas buvo pakeistas į M. K. Čiurlionio. Nuo 1945 m. Čerbulėnas dėstė meno ir architektūros istoriją, liaudies ir taikomąjį meną specialiose vidurinėse mokyklose, Kauno Taikomosios ir dekoratyvinės dailės institute, Vilniaus universitete ir Kauno Politechnikos institute. Pabaigoje, 1975 m. jis buvo Lietuvos (Vilniaus) Dailės instituto docentas Kauno vakariniame skyriuje. Šalia to dr. Čerbulėnas dirbo Mokslų akademijos istorijos institute 1951-1952 m., o nuo 1956 metų Statybos ir architektūros tyrimų institute Kaune ir dar Paminklų konservavimo institute.

Dabar jau plačiai Europoje žinomo Lietuvos Skanseno — oro muziejaus Rumšiškėse (tenai vad. liaudies buties muziejumi) vienas iniciatorių ir planuotojų buvo Čerbulėnas, vėliau to muziejaus mokslinis konsultantas. Muziejus buvo pradėtas organizuoti 1965 metais ir atidarytas lankytojams 1974. Žinojo Čerbulėnas, ką verta dėti muziejui, nes buvo išvaizdėjęs, išvaikščiojęs kone kiekvieną Lietuvos kaimą ar miestuką, išsikalbėjęs su visų tarmių vietiniais gyventojais.

Už mokslinį tiriamąjį darbą 1964 metais Aukštoji atestacinė komisija Maskvoje suteikė Čerbulėnui architektūros vyresniojo mokslininko bendradarbio vardą, nors jis ir nebuvo komunistų partijos narys. Maskvoje išleistose visuotinės architektūros istorijos knygose Čerbulėnas rašė apie Lietuvos XVII-XVIII amžių architektūrą, dailę ir lietuvių liaudies meną. Gavo Rusijos architektų sąjungos padėkos raštą. Su kitais Čerbulėnas parašė trijų tomų Lietuvos meno istoriją, dar neišspausdintą. 1970 kartu su bendraautoriais gavo respublikinę premiją už lietuvišką dvi tomi *Lietuvių liaudies architektūra* (išspausdinta 1965 ir 1968 m.). Jis buvo II tomo vyriausias redaktorius ir pats parašė apie gyvenamųjų namų susiformavimą, konstrukciją, užėgų ir parapijų namus, ūkinis ir gamybinius trobesius,

mažuosius statinius ir, žinoma, kryžius ir koplytėles.

Čerbulėnui sukakus 60 metų, jo muziejinis bendradarbis Povilas Velaika rašė apie savo vyresnįjį kolegą: Kad ir kokiose mokslinėse, kultūrinėse įstaigose jubiliasas dirbtų, — ar vyresniojo mokslininko bendradarbiu Statybos ir architektūros institute architektūros istorijos ir teorijos sektoriuje, ar Paminklų konservavimo institute sektoriaus moksliniu vadovu, ar atiduotų daug energijos Liaudies architektūros ir buties muziejaus kūrėjui — visur kolegos, jaunesni, mažiau prityrę bendradarbiai dėkingai įžymiam Lietuvos mokslininkui už jo atvirumą, bekompromisinį, principingą žodį, draugišką paramą. Retas kuris žmogus yra apdovanotas stipria mokslininko logika ir betarpišku jausmu žmonėms. (Pagal rašinį *Kraštotyroje* 1975 m., psl. 315). Kraštotyros draugijos IV-sis suvažiavimas 1973 metais išrinko dr. Klemensą Čerbulėną garbės nariu. Nežiūrint didžiulių nuopelnų lietuvių kultūros istorijai ir muziejinkystei, dr. Čerbulėno biografijoms sovietinėse

Literatūra Mokslo ir kūrybos simpoziume

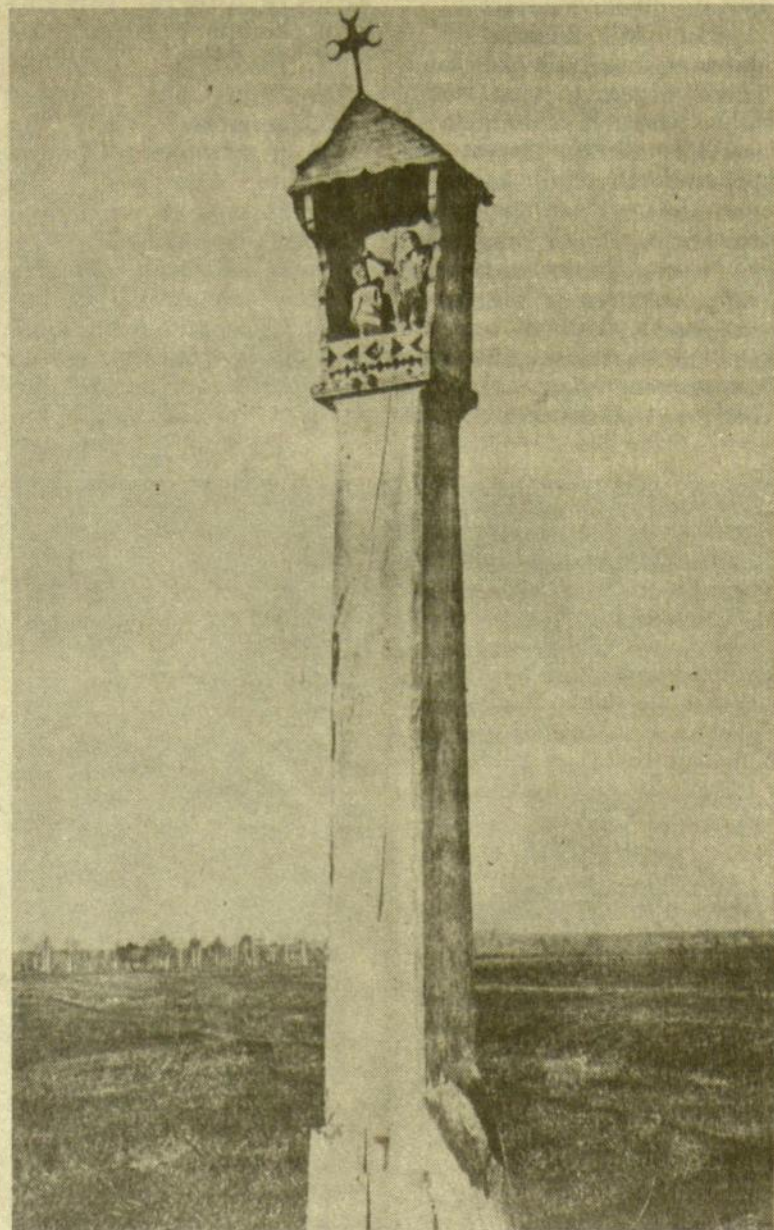
(Atkelta iš I psl.)

neaišku, ar jo metafizika yra tuštuma ar aukščiausia jėga. Pastarojo dešimtmečio technologijos suformuoto žmogaus ryškus atstovas yra, Algis Grybauskas. Gi Antano Jonyno poezijoje ieškoma rimties, susikaupimo, atsidūrus egzistencijos periferijoje.

Profesorė dr. Ilona Gražytė-Maziliauskienė, sustojus prieš žiaurumo teatro Juozo Glinosio (g. 1933 m.) dramose, savo pranešime nagrinėjo žiaurumo teatro pagrindines emocijas: egzaltaciją, pritenkimą ir žavėjimą. Čia aktorai sutapatinami su publika, ir nebėra ribos tarp autoriaus ir režisieriaus. Teatre nėra paprastų žmonių: yra „jie visi apvilkti herojų ar pabaisų kaukėmis“. Išsamiai ji analizavo Glinosio dramos „Grasos namai“ (apie Antaną Straždą), „Po svarstyklų ženklą“ (apie M. K. Čiurlionį), „Cikuta-Sokratui“ (apie filosofą Sokratą) ir „Kingas“, vaizduojančią nepilnamečių nusikaltėlių gyvenimą pataisais darbu kolonijoje. Literatūros kritiko Jono Lankučio žodžiais, visi Glinosio personažai yra už normalumo ribų. Dramose nieko nėra idealaus, viešpatauja chaosas, viskas yra įspūdis. Kankinama ne dėl kokie nors ypatingo tikslo, bet

lietuvių enciklopedijose skirta išskirtinai mažai eilučių.

Mirė Klemensas Čerbulėnas ligoninėje, apie pusmetį pasirgęs inkstų vėžiu. Palaidotas Eigulių kapinėse prie Kauno, kur jau seniau ilsisi archeologo Petro Tarasenos kūnas. Prieš išlydint į kapines, šermentinėje giedojo Žemės ūkio akademijos folklorinis ansamblis. Prie kapo kalbėjo viena moteris ir šeši vyrai. Kita moteris padėklamavo Mykolaičio Putino eilėraštį ir visi sugiedojo „Lietuva brangi“. Tokia ten esanti tradicija, laidojant inteligentus. Liko dukra architektė su trijų vaikų šeima. Klemenso Čerbulėno žmona ir antroji dukterė buvo mirusios anksčiau.

Koplytstulpis prie Ventos — Dubysos perkaso, statytas 1902 m. Saūkėnų apylinkė, Šiaulių apskritis. Iš V. Bortkevičiaus rinkinio, 1926 m.

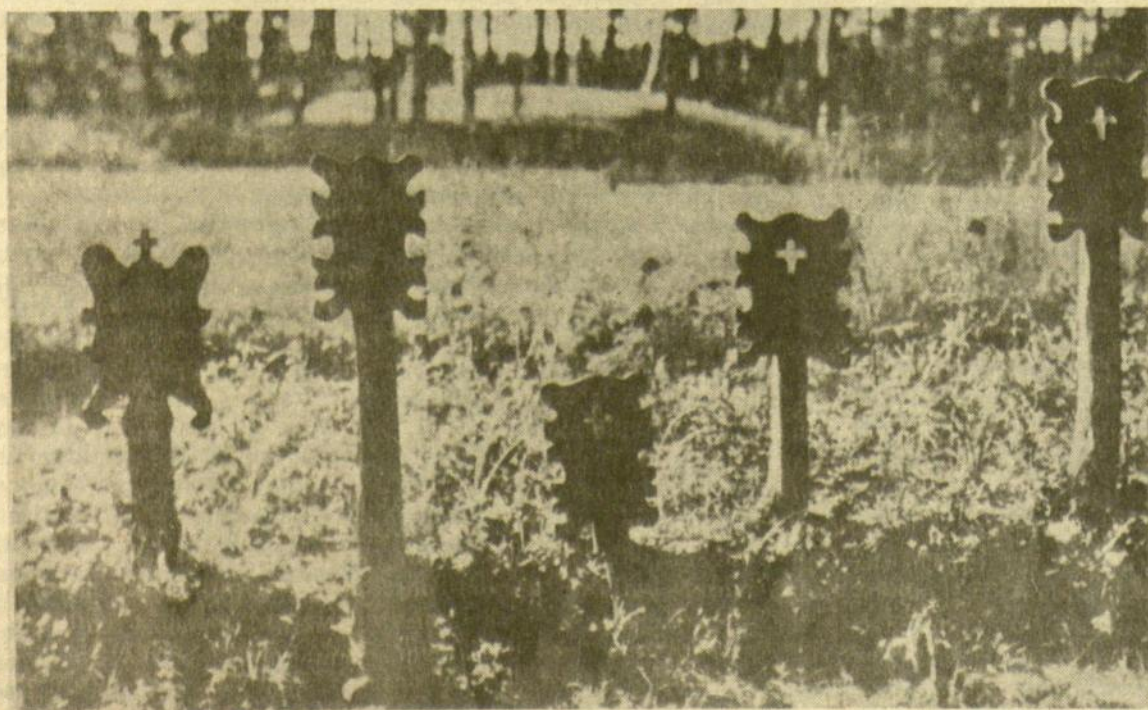
dėl malonumo. Kankinama, kad žmogus nebeturėtų laisvės troškimo. Kankinimo negalima išvengti, ji galima perkelti tik į aukštesnę plotmę.

Vincas Natkevičius gvildeno lietuviško sovietinio laikotarpio romano plėtra. Išsamiau nagrinėjo Sauliaus Tomo Kondroto *Žalčio žvilgsnį*, Raimondo Kašausko *Saulėlė raudona* ir Broniaus Radzevičiaus *Priešaušrio vieškelius*. Šiuos romanus jis vadina polifoniniais, kur rodomi savarankiški veikėjai ir autoriaus stengiasi išlikti neutralus jų atžvilgiu, visiems skirdamas vienodą dėmesį. Bet kaip su komunistiniu moralizavimu? Vieniems vyksta geriau jo išvengti, kiti turi atiduoti duoklę „sovietiniams dievams“ vadinamojo socialistinio realizmo vardu. Geriausių polifoninio romano pavyzdžiu jis laiko *Priešaušrio vieškelius*.

Literatūrinė simpoziumo dalis buvo itin stipri ne dėl pasirinktų temų gvildinimo, bet dėl mūsų išsivijios literatūros kritiku pasirušimo, naujausių literatūros mokslo žinių sekimo, dirbant universitete savo profesijose. Kaip ir kiti kultūros darbuotojai, mūsų literatūros kritikai lietuviškam reikalui skiria laisvalaikius, savaitgalius, atostogas, tačiau jų įnašas mūsų literatūros mokslui yra labai didelis. Tad nenuostabu, kad jie yra praadę dabartinį literatūros vertinimo lygį, ne tik išsivijios, bet daugeliu atvejų ir Lietuvos literatūros kritikus, kurie net ir tarp eilučių negali daug ko pasakyti. Kai kurios išsivijios kritiku pastabos apie Lietuvos literatūrą leidžia mums ją labiau pažinti ir objektyviau vertinti tyntiškės literatūros žodį.

Aplamai, tobulumui neturint apibrėžtų ribų, galima būtų pageidauti, kad ir šio simpoziumo literatūriniai pranešimai nenusimestų, bet atskira knyga pasiektų skaitytoją, kaip kad praktikuoja griežtųjų mokslų simpoziumo atstovai, skoningai išleisdami savo leidinį. Dar verta priminti, kad ateities simpoziumuose ar kitokiomis progomis būtų labiau koncentruojamasi ne tik į literatūrinę dalį, bet ir kitas humanitarines sritis, lietuviškos kultūros puoselėjimą ir praktišką žvilgsnį į jos naudotojus, kaip juos sėkmingiau pasiekti, kad jie negyventų praeities išsekusio kapitalo nuosimčiai. Vertinant literatūrą, reiktų apsisistoti kiek plačiau prie jau beveik baigiamų užmiršti poetų Jono Aisčio, Bernardo Brazdžionio, Antano Jasmano, romanisto Kazimiero Barėno, o iš jaunesnių — prie Julijos Švabaitės-Gylienės, Danguolės Sadūnaitės, Eglės Juodvalkės, Kosto Ostrausko, Algirdo Landsbergio, Aloyzo Barono. Tai tik keli vardai iš daugelio. Vertėtų pagalvoti, kad ir mažiau ryškūs išsivijios literatūros vardai nepasiliktų visiškoje tamsoje.

• Šveicarų rašytojas Max Frisch (gimęs 1911 m.) laimėjo dvimetinę *World Literature Today* Neustadt vardo 25,000 dol. literatūrinę premiją. Frisch yra daugelio romanų, pjesių, dienoraštinės literatūros autorius, Vakarų visuomenės kritikas. Trys jo veikalai išversti ir išleisti Lietuvoje 1967-1970 m. laikotarpiu: *Stileris*, *Homo faber*, *Biografija*; *vaidinimas*. Jo pjesės „Don Žuanas, arba meilė geometrijai“ motyvais muzikinį vaidinimą parašė B. Gorbulskis 1969 m. Frisch laureatu išrinko speciali tarptautinė juri komisija, vadovaujama premijos įsteigėjo ir *World Literature Today* žurnalo redaktoriaus Ivar Ivask, kuris komisijai ir pirmininkavo 8.m. vasario 24 — kovo 1 d.

Profiliuotų lentų paminklai — krikštai. Antkapinių paminklų grupė. Nida, Klaipėdos apskritis, B. Buračo nuotrauka, 1936 m.

Vienas epizodas, organizuojant Penktojo mokslo ir kūrybos simpoziumo programą

ALGIS NORVILAS

Ruošiant platesnio masto įvyki, apstu neviltes, džiugesio ir staigmenų. Prie pastarųjų reikėtų priskirti sėkmingą kun. Kazio-Jurgio Bėkštos, SDB pakvietimą dalyvauti Simpoziume.

Programos komitetui nusprendus ir toliau prelegentų pasidairyti, teirautasi, kas jie tokie galėtų būti. Žvelgiant Pietų Amerikos link, kun. Antanas Saulaitis tarp kitų pasiūlė ir kun. Bėkštą pavarde. Jis su entuziazmu jį rekomendavo kaip žymų Pietų Amerikos indėnų kalbų tyrinėtoją bei kultūrinės antropologijos žinovą. Informacinėje anketoje kun. Bėkšta save šitaip apibūdina: „Praleidau 17 metų džiunglėse tarp indėnų. Dabar daugiau kaip 15 metų mieste kalbu apie indėnus“. Jis dirba CENESC teologijos ir filosofijos fakultete kaip pritaikomosios kultūrinės antropologijos profesorius-dėstytojas.

Taigi, kun. Bėkšta aprėpia tiek kalbotyros, tiek antropologijos sritis. Todėl padaviau jo pavarde ir dr. Janinai Rėklaitienėi, organizavusiai kalbotyros sekciją, ir dr. Liucijai Baškauskaitėi, besirūpinančiai antropologijos sekcija, nes abiejų šių sekcijų sudarymas, nesant dideliame lietuvių kalbininkų bei antropologų skaičiui, kiek sunkokai klostėsi. Ką gali žinoti, jei ne viena, tai gal kita tema patrauks, ir paskatins atvykti. Tačiau kartu perspėjau, kad vargu, ar pavyks kun. Bėkštą sumedžioti, nes jis gyvena giliai Brazilijos džiunglėse.

Abi sekcijų vadovės ryžosi bandyti su kun. Bėkšta susisiekti: dr. Liucija dargi pridūrė, kad, jei ne laiškais, tai telefonu jį pasieksianti. Mano nustebimui, dr. Liucijai pavyko kun. Bėkštą susiekti. Jį atrado šiaurės Brazilijoje, Manaus mieste, stovinčiame didingoj Amazonės upės baseino centre.

Čia pateikiame kun. Bėkštos laišką, rašytą dr. Baškauskaitėi, kaip dokumentinį paliudijimą vieno lietuvių mokslininko einamo kelio išeivijoje. Nors kun. Bėkštos savęs kaip mokslininko vertinimas gal kiek kuklus, palistas net ir švelnaus humoro, iš informacinės anketos sužinojome, kad jis pastaraisiais metais yra išleisęs net du mokslinius veikalus: *Simbolismo de maloca Tucano e Dessana* (Manaus, 1984) ir *Cartilha da lingua Yanomami* (Manaus, 1985).

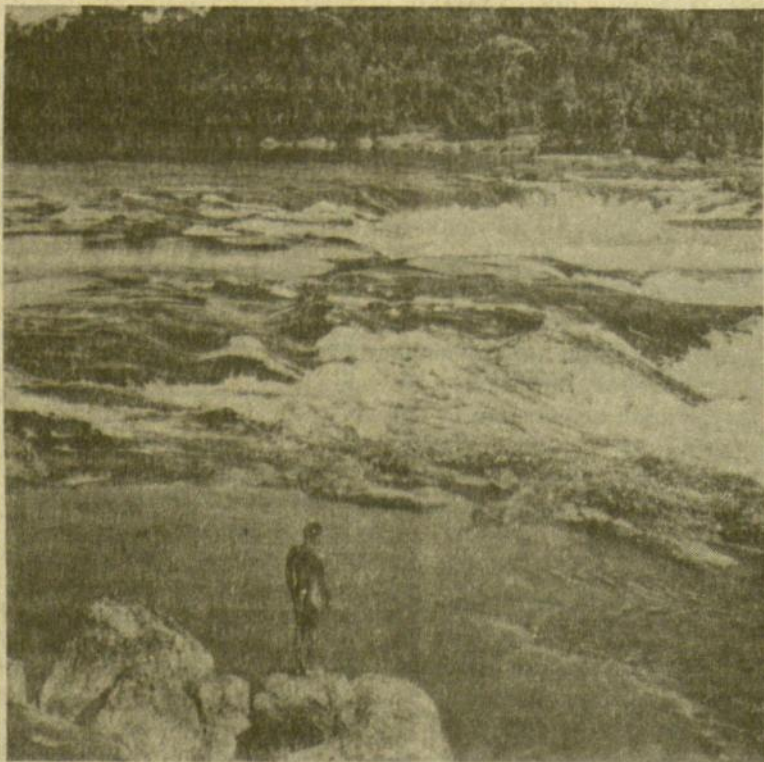
Manaus, 1985 m. gegužės mėn. 26

Prof. Dr. Liucija Baškauskaitė
California State University,
Northridge, California 91330
18111 Nordhoff Street

Didžiai gerbiama Ponia,

Labai nuosirdžiai dėkoju už Jūsų išradingas ir nepailstančias pastangas norint perduoti man garbingą pakvietimą į Lietuvos Mokslo ir Kūrybos Simpoziumą. Negalėjau atsakyti Jums per telefoną, nes esu apkurtes, ir telefonu nieko negirdžiu. Jūsų balandžio 10 dienos raštinis pakvietimas mane pasiekė gegužės 15 d. (labai greit, nes buvo keliaavęs žemės paštu, kur paprastai užtrunka kelis mėnesius, kol mus pasiekia.)

Aplinkraštįje prašoma, kad ligi balandžio 10 dienos būtų pasiųstas paskaitų santraukos ir kad paskaitos tekstas turi būti aukšto mokslinio lygio. Štai, ir mano sunkenybė patenkinti Jūsų prašymą:

Tukano indėnų gyvenamoji sritis, tarp Kolumbijos ir Brazilijos, Vaupės upės slenkstiais — Yurupari. Šios upės slenkstiais, kurių yra daugiau kaip 70, yra reikšmingi vietinių indėnų mitologijoje.

1. Nesu joks mokslininkas. Net duodamas antropologijos paskaitas, esu vos vos autodidaktas, nes mano viršūnė buvo man uždraudę studijuoti antropologiją, kada to prašiau.

2. Tas menkas žinutes, kurias iš knygų surinkau, išmokau portugalų kalba. Čia labai sunku gauti kokį tekstą anglų kalba. Kada Jūsų pakvietime buvo

paminėtas paskaitos sutraukimas anglų kalba, mačiau, kad to nesugebu padaryti. Paskaitą paruošti lietuvių kalba, — kaip tikrai vertinu Jūsų pasiryžimą, — man dar sunkiau, nes neturiu užtekto lietuviško žodyno moksliniams išsireiškimams.

3. Kad nelikčiau tuščiai atsikąps priimti Jūsų pakvietimo, stengiausi ką nors lietuviškai parašyti, nors tai ir nebūtų

prašyto lygio. Tai tik įrašymas, pirmieji metmenys, kuri pridedu Jums palinksminti. Galėsit smagiau pasijuokti iš tokių nemokslinių svaichiojimų.

4. Jeigu neturėčiau gėdos nuvykti į Jūsų minėtų daktarų antropologų susitikimą, jaučiu, kad lapkričio mėnesį išvažiuodamas, kada pas mus baigiasi mokslo metai ir prasideda egzaminų laikas, žiauriai pakenčiau mano mokiniams: neužbaigus paskaitų skaičiaus, jiems nebūs suteikti kreditai, ir jie turėtų pakartoti paskaitų klausymą kitą pusmetį, su dideliu piniginiu ir laiko nuostoliu.

Visus tuos dalykus išdėstęs, turiu labai Jus atsiprašyti, kad negalėsiu priimti Jūsų gražaus pakvietimo, net su kelionės pinigais apmokėtais. Jaučiuosi labai Jūsų pagerbtas, gavęs pakvietimą, bet dabartinėse sąlygose nematau galimybės pasinaudoti šia proga.

Linkiu Jums gražiausios sėkmės organizaciniame ir susirinkimo dienų darbuose. Pasinelsiu iš tolo, kad Jums Viešpaties malonės netrūktų.

Prašau perduoti ir gerb. prof. dr. Jonui Bilėnui, kuriam už anglišką pakvietimą taip pat nuosirdžiai dėkoju.

Su pagarba:

Kun. Kazys Bėkšta, SDB
Caixa Postal 437
69.000 Manaus/AM
BRASIL

Toliau skelbiam kun. Kazio Bėkštos atsiųsto pranešimo „Kaip pergalvoti mūsų išeivijos padėtį kultūrinės antropologijos šviesoje“ santrauką bei tekstą.

Kazys Bėkšta, SDB

KAIP PERGALVOTI MŪSŲ IŠEIVIJOS PADĖTĮ KULTŪRINĖS ANTROPOLOGIJOS ŠVIESOJE

Iškelti minčių santrauka: Didėsnųjų tautų interesų kryžkelė, lietuvių padėtis palyginama su Pietų Amerikos indėnų persekiojimu, nutautinimu. Pastebima dvasinis atsparumas, kuris pasireiškia mokslų apie praeitį puoselėjimu ar meninės išraiškos pasirodymais kitų tautų tarpe. Keliamas klausimas, ką gali pasakyti kultūrinės antropologijos mokslai pavergtų tautų ar pabėgėlių dvasiniam pakėlimui, tautinės sąmonės ir vertybių iškėlimui.

Pirmieji metmenys

Tai ne mokslinis darbas, nei paskaita, kurią turit rankose. Noriu tik iškelti mūsų problematiką lyginamosios etnologijos ribose. Kitais žodžiais tariant, kas atsitiko su manimi ir su Jumis, kada pabėgom iš Lietuvos ir sustojom kitos kultūros ir etninės kilmės šalyje, „po svetimu dangum“, kaip sako vienas poetas.

Gal kiek naujos šviesos iškilis, kai palyginsime mūsų, pabėgėlių, įsispraudimą tarp kitos kilmės žmonių su tuo, kas atsitinka Pietų Amerikos indėnams (šiauriečių nepažįstu). Sugretinsiu mus su jais, ir labai paviršutiniškai, stengdamasis žiūrėti ir į save lyg iš didelio atstumo.

Amerikos indėnai šiame kontinente apsisistoję maždaug prieš dvyliką tūkstančių metų. Lietuvos archeologijos duomenys rodo, jei neklystu, kad „aisčiai“ ten gyvena gal apie keturis tūkstančius metų. Nesvarbu metų skaičius, bet svarbu, kad nuo senovės ta žemė jau buvo jų ir mūsų.

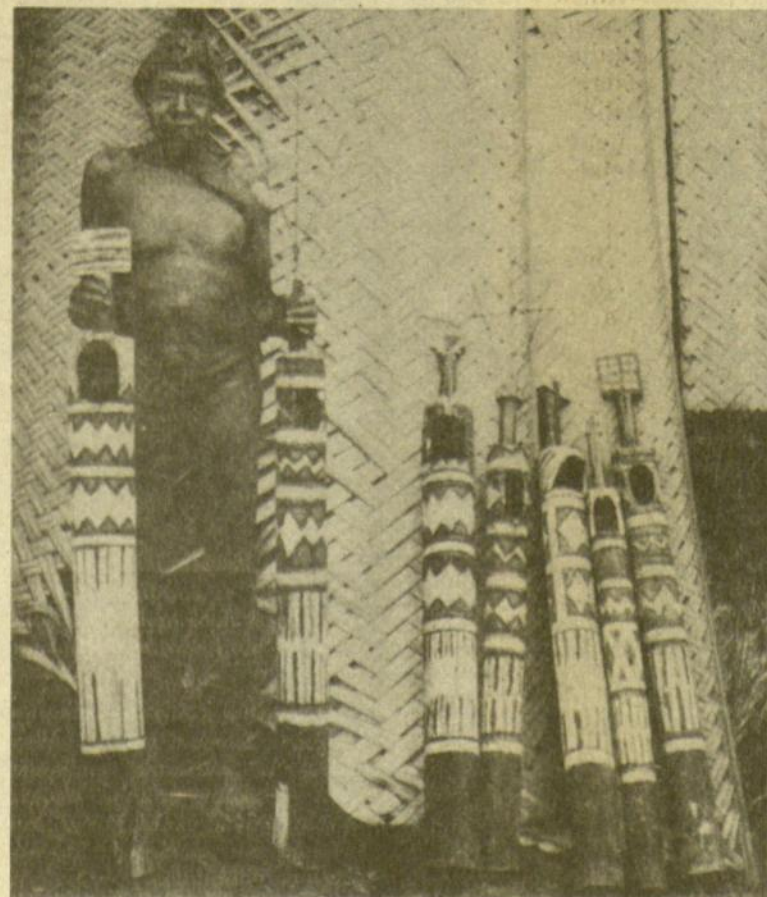
Specialistai turės duomenų nustatyti geriau visas šių tautų migracijų smulkmenas. Svarbu, kad atėjim ir palikom toj vietoj, kuri pasidarė didelių tautų siekimų kryžkelė.

Slavai (ligi šių dienų) siekia Baltijos pajūrio, neužšalančio (Klaipėdos) uosto, nes Sibiro dar nenugalėjo pakankamai, kad per ten išeitų jį susisiekimą su

pasauliu. Ta pati idėja juos turbūt lydi veržiantis į pietus (Azijoje).

Germanai gi veržėsi į rytus (Drang nach Osten), prisidengdami užmoju apginti vakarietiškąją krikščionybę, ugnimi ir kalavijų atversdami pagonis (prūsus, lietuvius ir t.t.). Ne tiek siejų geras, kiek žemės užkariavimas jiems buvo svarbus. Taip, kad paskui Hitleris aiškiai tai išreiškė pastarojo karo metu.

Pietų Amerikos indėnai taip pat atsidūrė dviejų krikščioniškų tautų gobšumo siekimų kryžkelėje. Taip pat ir čia dengėsi atėjūnais misionieriškais idealais, bet praktiškai siekė šios žemės turty. Iš rytų portugalų stumiami į vakarus, iš vakarų ispanų stumiami į rytus, indėnai atsidūrė džiunglių upių aukštupiuose, kalnų pabėdėse, pasislėpimo zonose.

Amazonės baseino Tatuyo indėnas rodo išskaptuotą lazdas, kurios naudojamos ceremoniniams šokiais genties sueigose.

Dabartinės vakarietiškos civilizacijos apsiausti, nebeteri kur bėgti.

Galėtumėm ir kitokių palyginimų rasti: kaip Sovietai Lietuvon atnešė siaubingų ligų epidemijas, taip ir mes, vakariečiai, nešam mirties pavojų su vakarietiškam ligom ir epidemijom. Gilberto Freyre, vienas žymus Brazilijos sociologas, sako, kad ne civilizacija, bet sifilizacija buvo čia atnešta. Visa tai ne tik užpuola, bet ir naikina vietinių tautų savybes ir gyvybę.

Tiek lietuviai, tiek indėnai gebėjo sugyventi su juos supančia gamta ir rasti ne tik medžiaginį pragyvenimą, bet ir dvasinį ikvėpimą savo didingoms mitologijoms. Tiek jie, tiek mes buvom paversti į mikroskopiską saujelę, palyginus su atėjūnų

RAGAI IR PAVASARIS

Šiandieną
jau niekas nebetiki velnių.
Atrodo, jau velnio šiandie nebėra,
ir velnio daugiau nebebus.

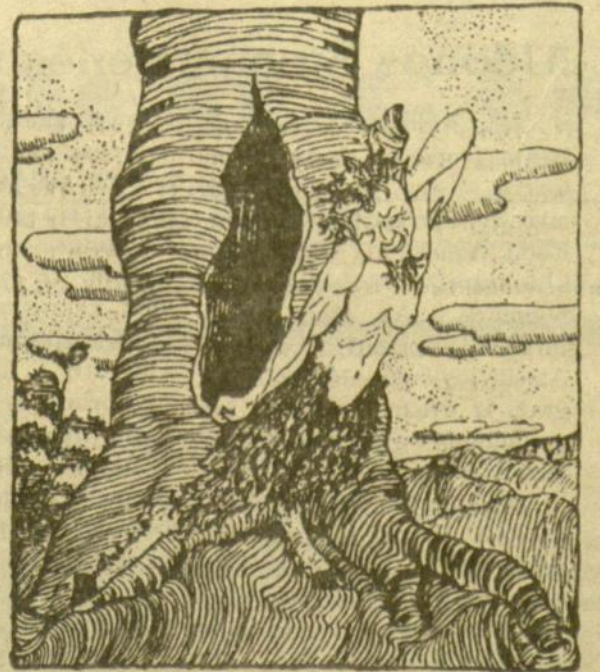
Bet štai,
pavasari žalią ir vaikių,
Zefyras kai pūsteli šilts,
nušoka velniūktis
nuo mėlyno žemės zenito,
nuo plono mėnulio ašmens,
atsigula sau po medžiu
ir geria alų ir sulę,
ir geria mėnulį ir saulę,
o pavasaris velnių
nudažo kaip žemę žaliai,
nudažo kartais baltai,
kartais rausvai,
ir tampa ragai
Veneros minkšta pagalvėle,
ir velnio daugiau nebėra.

Bet palaukit, draugai!
Ar tikrai?
Juk velnio ragai
seniai jau susmigę į mus.

NUODĖMINGASIS

Jaučiu, šėtonas apgaubia mane
juodu kaip viesulas sparnu,
ir temsta Viešpaties diena,
ir dūžta saulė už kalnų.

Aleksandras Radžius

Juozas Zikaras

Kipšas ražosi
1915-1917

Ir man mėnulio juodo ir žiaurais,
ir man žvaigždžių nakties juody...
[taurė degančio medaus
aš savo valandas dedu.

Jau svyra, krinta juodos ugnys,
jau blėsta amžina sviesa.
Nupilk lašelį į bedugnę, —
lengvesnė bus širdies kančia.

gausumu.

Lietuviai buvo jau suorganizavę savo valstybinę santvarką, bet atėjūnai padalijo ją į vakariečių ir rytiečių patekusias įtakos sritis. Lygiai taip ir indėnai, nors nesukūrė valstybių (neskaitant Inca), pergvyveno atėjūnų įvykdytą genčių padalijimą, kada buvo ištiestos dabartinės civilizuočių valstybių sienos. Vienoj upės pusėj Tukano dabar yra Brazilas, turi mokyti portugalų kalbos, o kitoj upės pusėj tos pačios genties indėnai pasidarė kolumbiečiais, turi mokyti ispanų kalbos. Lygiai kaip padalijus Lietuvą, vienoj upės pusėj buvo užmesta rusų kalba, o kitoj mėnemo pusėj ėjo vokiečių darbas. Net ir rašte, tas pats garsas pas kolumbiečius rašomas su j, kai Brazilijos pusėj tos pačios genties indėnas turi naudoti h. Lietuvoje net visas alfabetas buvo surusintas, o Mažosioj Lietuvoj tapo gotišku. Juk ir dėl rašmenų naudojimo nemaža lietuvių buvo baudžiami...

Tolimų panašumų galėtumėm rasti visų mažų tautų istorijoj, kada jos atsiduria didėsnųjų galybių kelyje.

Sugebėjom paskelbti Vasario 16 akta, atkovoti (ir prarasti) Mažosios Lietuvos dalį, kovose prarasti ir paskui vėl atgauti Vilniaus kraštą. Brazilijos indėnai nepasiekė savo nepriklausomybės. Net ir tose valstybėse, kur indėnai sudaro gyventojų daugumą, valdžia yra atėjūnų rankose. Visur, ligi šios dienos, tęsiasi kovos indėnų gyvenamai žemei apginti. Valdžia net įstatymais pavagia žemę iš po indėnų kojų. Bet kova tęsiasi.

Kaip Lietuvon atkelta maskolių ir mongolų, o lietuviai iškeldinami į tolimas šalis (karinės tarnybos ar deportacijos ar bausminiais tikslais), taip ir indėnai kenčia masinius deportavimus, jaunuomenės viliojimą į karinę tarnybą ar darbus prie didžiųjų ūzdavinių (miestų) statyba, kaip Manaus, prieš šimtmetį; viešelių statyba džiunglėse, didelių ūzvanų statyba. Vienur ir kitur ta pati mintis veda atėjūnus: suskaldyti tautą, per mišrių šeimų sukūrimą nutautinti vietinius ir palaužti jų atsparumą.

Gal prieš kokius 50 metų antropologijoje kilo susidomėjimas tuo procesu, kuris atsitinka dviejų skirtingų

kultūrų nuolatiniame santykių. Viena ir kita kultūra veikia kitą ir iš kitos pasiima kokių paskolinimų.

Šalia jau minėtų mišrių šeimų sudarinėjimo, jų vaikų nutautinimo pastebime kalbiniame lauke atėjūnų kalbos vyravimą ir vietinės kalbos naikinimą; naujų svetimybių (svetimos kalbos žodžių) skolinimą — tai ryšku tiek indėnų ir civilizuočių santykių, tiek ir mūsų žodyne ir rašte. Šiaurės Amerikoje lietuviai jau išdirbo anglosaksų (ar ispanų-portugalų Pietų Amerikoje) išsireikimą „sulietuvinimus“, kurių Lietuvos vaikai nesupras. Lygiai taip kaip mes čia nesuprantam ir nenaudojam iš rusų ar lenkų kalbos padarytų „sulietuvinimų“. Ne tik žodyne bet ir sintaksėj jaučiama svetimybės įtaka. Bet šitai reiškia, kad ne tik kalba, bet ir mūsų mintis pasidarė svetimybių pakeista. Amerikos lietuvis, norėdamas susiprasti su Lietuvoj likusiais surusintais giminaičiais, turi „nusivilti“ savo amerikoniškumą, ir prašyti kad bendrakalbis „paprasciau“ išsireikštų, be rusifikacijos naujadary: kalbėti reikia taip, kaip kalbėta namie, seimoj, prieš tų akultūracinių pakaitalų išradimą.

Kaip kai kurių grupių indėnai, taip ir mes nemažai skaičium persikėlėm į kitos kultūros sritį: emigravom sudaro gyventojų daugumą, Vakarų miestus ir čia prarandam ryšį su gimtos tautos dauguma.

Pietų Amerikos indėnai negausūs, išėję mokslus „ištrpsta“ miesto gyventojų tarpe ir stengiasi neatsiskirti nuo „vakariečių“. Gėdinasi savo kilmės, savo papročių ir kalbos, o jų vaikai jau nė nebežino savo tėvų ir genčių kalbos ir istorijos. Mes gi tą reiškinį vadinam nutautimu. Gal esam kiek geresnėse sąlygose negu indėnai, nes didėsnioje sambūriuose gyvendami (kai kuriuose šiaurės ir Pietų Amerikos valstybių miestuose) dar turim tautinių pasireikšimų; laikraščiai ir knygos, religinis kultas, giesmės ir dainos savo kalboje, tautiniai šokiai — dar kiek mus riša. Bet svetimieji tame mato tik „folkloriskus“ savitumus, kaip ir mes indėnų meno, ar darbų, ar ceremonijų išraiškose randam tik egzotiškumą, kurį galim

nupirkti ar už pinigus pamatyti ir gal iš to pasijuokti.

Šiaurės Amerikos indėnų istorijoje pasirodė tipingos „renegado“ figūros: tai tas, kuris tarp baltaveidžių gyvenamas išduoda savo genties žinias ir paslaptis, ir veda baltuosius, kurie eina indėnų žudyti.

Gal tiek toli dar nebūsim nukilę? O kaip pavadinti tuos, kurie po pirmojo Lietuvos okupavimo nukeliavo į Maskvą, prašydami tos malonės, kad mūsų valstybė būtų priimta į Tarybinių „sešerų“ skaičių? Ir tie darbtūs lietuvių ir katalikų persekiotojai — aktyvistai, apie kuriuos girdime — ir kurie turi lietuviškas pavardes?

Jei dabar staiga pakistų sąlygos — visiems indėnams būtų sugražintos jų teisės, žemės ir kultūrinės vertybės — kiek iš tų miestuose gyvenančių „civilizuotų“ indėnų grįžtų į savo genties žemę, džiungles, į žemdirbystę, medžioklę ir žvejybą?

Jei šiandien pakistų sąlygos — visiems indėnams būtų sugražintos jų teisės, žemės ir kultūrinės vertybės — kiek iš tų miestuose gyvenančių „civilizuotų“ indėnų grįžtų į savo genties žemę, džiungles, į žemdirbystę, medžioklę ir žvejybą?

Jei dabar staiga pakistų sąlygos — visiems indėnams būtų sugražintos jų teisės, žemės ir kultūrinės vertybės — kiek iš tų miestuose gyvenančių „civilizuotų“ indėnų grįžtų į savo genties žemę, džiungles, į žemdirbystę, medžioklę ir žvejybą?

Indėnuose ir kitų genčių (negrų) primityviose tautos pastebim „tautiškumo“ sąjūdžius: „black is beautiful“, neigritudė, nativizmas. Lygiai taip pat pasireiškia ir religinio „atgimimo“ sąjūdžiai. Visa tai charakterizuoja akultūracijos proceso reformulavimą. Lietuvių krikščioniškumo sąjūdį (prieš rytinį ateizmą ar prieš vakarietišką praktišką (Nuketla j 4 psl.)

Naujos plokštelės

Aldonos Stempužienės trečioji

Kai Aldona Stempužienė išeina į operinę sceną atlikti kurią nors iš didžiųjų mecosoprano partijų (Carmen, Eboli, Azucena...), iš daugelio klausytojų vis išgirstam nuomone: „Ak, kad tik ji turėtų stipresnį balsą...“ Atseit, jos vokalinė medžiaga graži ir gražiai valdoma bei naudojama — bet, gaila, jos truputį per mažai...

Tačiau, kai Aldona Stempužienė išeina į koncertinę sceną atlikti dainų ir arijų rečitalio, šio trūkumo kaip ir nejauciamas. Nejauciamas jo ne plokštelėse, kurių per savo karjerą ji yra įdainavusi iš viso tris. Neseniai, praėjusių metų pabaigoj, pasirodė ta trečioji ir kol kas vėliausioji. Kaip ir pirmosios dvi, ji yra iš visų pusių žiūrint labai aukštos kokybės.

Kalbame apie plokštelę, kur iš karto dėmesį patraukia aplankas — moderniškas, bet elegantiškas, skoningas ir pas mus kiek neįprastas: užuot atlikėjų veidų ir lietuviškos gamtos, buities ar ornamentikos vaizdų — astronominis žvaigždžių ir kitų dangaus reiškinų spalvingas peizažas, įmontuotas į „vesių“ sidabrinį bei juosvų linijų ir ruožų bei baltų raidžių derinį švelniai pilkame fone. Tai Petro Mikalajūno darbas, iš kurio galėtų pasimokyti kiti plokštelių aplankų projektotojai.

Kai kas gal paklaus: o ką tas žvaigždžių vaizdas turi bendro su plokštelės turiniu? Su antrąja jos puse, skirta visų pirma avangardinei išsivijęs vokalinei kūrybai, — labai daug. Juk kaip žvaigždės žymi žmogaus vyzdžio ribų taškus, taip ir šioje plokštelėje įrašytos Jono Švedo (1927-1981) dainos ženklina taškus, už kuriuos dar toliau į ateitį lietuvių išsivijęs kompozitoriai nepažengė.

Kodėl tik Jono Švedo? O kur Darius Lapinsko? Taigi. Teko girdėti stulbinantį gandą, kad pastarasis buvo uždraudęs Aldonai Stempužienei savo kūrinius įtraukti į plokštelę: mat ši nebesanti jo paties favorizuojama Lapinsko dainų interpretatorė! Tačiau mums atrodo, kad nei kompozitoriui, nei solistei nebūtų buvę ko bijoti: Stempužienė didelė dalimi Lapinską interpretacinė prasme „padarė“ ir iškėlė, tuo pačiu, be abejo, ir pati pakildama. Šiaip ar taip, jiedu vienas kitą kūrybiškai išryškino, ir nė vienas be antrojo neturėtų tos reikšmės, kurią tiek jis, tiek ji jau yra nusipelnę mūsų muzikinio gyvenimo istorijoj. Lapinsko-Stempužienės dvejetas — nebeištrinama muzikinė sąvoka. (Tai, žinoma, nereiškia, kad kiekvienas to dvejeta narys negalėtų atskirai sudaryti kitą porą; Švedas-Stempužienė kaip tik yra tokios naujos ir nemažiau vertingos simbiozės pavyzdys.) Dėl to ir gaila, kad Lapinskas (nors su viena kuria nors savo daina) į šią plokštelę nepakliuvo. Ir jeigu tik ką minėtu gandu vis dėlto esame linkę patikėti, tai visai netikim antruoju gandu, jog Darius Lapinskas bijojęs stoti vienoje plokštelėje su Jonu Švedu į konkurenciją.

Kaip ten bebūtų, Aldona Stempužienė turėjo ir tebeturi ryžto dainuoti ne tik tradicine

mūsų vokalinę literatūrą, bet ir propaguoti naująją — tokią, kuri ligi šiol patraukė ir turbūt ateityje pritrauks tik palyginus nedidelį mėgėjų skaičių. Ir čia figūruoja ne vien Lapinskas su Švedu, o, pvz., ir šiuo metu New Yorke viešintis Lietuvos kompozitorius Feliksas Bajoras, kuris Stempužienės atlikta jo „Sakmių siuitos“ interpretacija buvo išskirtinai patenkintas. (Atmintina, kad okupuotoje Lietuvoje šį kūrinį atlieka visiškai profesionalios dainininkės.)

Naująją plokštelę sudaro dvi gerokai skirtingos pusės. Antrojeje, be šešių Jono Švedo dainų, yra taip pat „šiandieniška“ skambanti, labai gūdi ir labai puiki pagal Bronės Buivydaitės tekstą sukurta meilės rauda „Aš per naktį“. Jono Švedo gabalai bus skanėstas kiekvienam atonalinės muzikos mėgėjui. Pagrindinė jų nuotaika — kažkur tarp liūdesio ir siaubo. Bet kartais lyg ir šaipomasi iš tragikos („Skestanti serenada“), o kur ne kur pasitaikanti motorizuoto ritmo užuomina („Prisijauksiu sakalą“) ar tiesioginis pokštas („Anoalda“) rodo autorių bene buvus egzistencialistinio nusiteikimo — net ir kančios neimti „už tikrą pinigą“.

Šiaip ar taip, galime pasitikėti, jog Aldona Stempužienė šią įdomią muziką interpretuoja autentiškai, kaip kompozitorius norėjo (ar bent arti to). O gal jis paskutiniausias tris dainas kaip tik jai ir parašė, atsižvelgdamas į dainininkės balso charakteringai tamsią, ūkavimams parankią spalvą ir į jos muzikinės asmenybės emocinės išraiškos paletę? (Bet jei taip, tai kodėl lyg specialiai Stempužienei nulieta skamba taipogi ir 1959 m. parašytas „Maro“ ciklas?)

Jei antroji plokštelės pusė skirta „modernizmui“, tai pirmąją sudaro kelios pačių meistrisčiausių mūsų tradicinio pobūdžio dainų, sukurtų tarp 1900 ir 1950 metų. Čia yra po vieną Česlovo Sasnausko ir Juozo Tallat-Kelpšos, trys Juozo Gruodžio ir du Vlodo Jakubėno kūriniai. Tuo būdu visas rinkinys sudaro tam tikrą lietuvių vokalines kūrybos panoramą.

Sunku pasakyti, kas iš tradicinių dainų solistei nusisekė geriausiai, nes visur aiškiai girdėti jos pasiryžimas užmiršti senus šampūs ir kiekvienos dainos „mįslę“ išrišti iš naujo. Sutinku su Emilija Sakadolskiene (kalbėjusia per leidėjų suruoštą plokštelės „pristatymą“ gruodžio 7 d. Chicagoje, į kurią, deja, atsilankė vos 30 žmonių), kad vienas išpūdingiausių šia prasme dainininkės „atradimų“ siejasi su Vlodo Jakubėno balade „Gėlės iš šieno“, pagal gerai žinomą Kazio Binkio tekstą. Daina, kuri kitų interpretatorių rankose neišvengia trivialumo prieskonio, čia atsiskleidžia kaip klasiškai sukonstruota melodrama. Solistė ir jos akompaniatorė, viena su kita „šnekučiuodamos“, tobulai atkuria nepermdauijamai augančią įtampą — iki kulminacinio taško (kur tačiau nei solistė, nei pianistė neišsineina, kaip kartais pasitaiko, iš ribų) ir rezignuo-

Aldona Stempužienė Nuotrauka Hugo Jehle

jančios (bet ne tragiškos) atomazgos. Šis tolydžio ir pamažėle kylančios įtampos momentas dažnai pradingsta greitesnio tempo ir lengvesnio priėjimo interpretacijose.

Ir tuoj po to — jau nebe melodramatiškas, o tiesiog tragiškas meilės netektai tyvėni prasiveržimas Vlodo Jakubėno „Žemėje kryžių ir smūtkelių“.

Šios dvi Jakubėno dainos — pirmoj pusėj paskutinės. Jų akordams nusiūgus, taip ir suvoki, kas Stempužienės dvasiai būdingiausia. Ogi nuolatinė, aukšto laipsnio emocinė įtampa. Bet ar tai neįgrįsta, nenusibosta? Absoliučiai ne, nes, laimei, dainininkė disponuoja plačiu išraiškos priemonių ir balso niuansų repertuaru.

Nemaža dalis nuopelno už šių įrašų muzikinę kokybę,

atrodo, priklauso pianistei Barbara Klonowski. Iš tiesų tai ne solistės akompaniatorė, bet partnerė. Tačiau ne tokia, kuri bandytų dainininkę nukonkuruoti, parodydama „ką ir aš galiu“, bet tokia, kuri vokalinei linijai iki maksimumo paremia, paryškina, papildo. Nėra abejonės, kad Aldona Stempužienė ir Barbara Klonowski daug ir ilgai kartu dirbo, nes jodvi muzikuoja „iš vienos idėjos“. Vienas gražiausių jūdvių dialogo pavyzdžių — Juozo Tallat-Kelpšos dainoje „Ne margi sakalėliai“, kur dainininkė tiesiog plaukia ant pianistės sriaumėjančių arpedžių.

Barbara Klonowski — jauna lenkų kilmės pianistė, Vitya Vronsky (garsios pianistės, Vlodo Jakubėno pažįstamos) mokinė, šiandien

pati duoną valgo iš dėstymo ir akompanavimo. Jos bendradarbiavimas su Aldona Stempužiene labai sveikintinas. Tai nėra išviršiniam efektams pasinešusi virtuozė (užtat gyvuose pasirodymuose gali kai kam atrodyti netgi blanki), bet santūri, solidi muzikė, be jokių ekscentriškumų, tinkanti ne vienkarčiam kvapo užėmimui, o ilgoms distancijoms. Rekorduojant plokštelę, tai ir svarbiausia. (Tiesa, dar vienas dalykas: jos grojime nesijaučia jokių nešvarumų ar net mažiausių „sumazinimų“, kaip ne taip seniai ir seniau išėjusiose kitų akompanatorių plokštelėse.)

Plokštelės garso kokybė labai gera, solistė ir pianistė skamba kaip numikrofonuotos iš arti (ir vienodu atstumu). Pirkėjai džiaugsis kartu su plokštele gavę ir dailų 8 psl. su viršeliais sąsiuvinį, kuriame ras visų dainų tekstus su pavyzdiniais Miltono Starkaus vertimais į anglų kalbą, o taip pat ir naudingą Emilijos Sakadolskienės straipsnį, aptariantį visos plokštelės kompozitorius ir jų vietą lietuvių muzikos raidoje.

Plokštelę išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas su Lietuvių Fondo, Valdo Adamkaus, Raimundo Mieželio ir Petro Milašiaus parama. Tenebūnie tai paskutinė Aldonos Stempužienės plokštelė. Juk sakoma: kalk geležį, kol (vis dar) karšta.

M. Druga

*Kartartiniame „Naujų plokštelių“ skyriuje bus išsami apžvelgiamos išsiviję ir Lietuvoje leidžiamos muzikos plokštelės.

Kultūrinė kronika

• Dail. Marytės Gaižutienės keramikos darbų paroda rengia Washingtono skautų „Čiū Rambyn“ vietininkija š.m. kovo mėn. 16 d. Kaziuo mugės metu Latvių namuose, Rockville, Maryland. Marytė Gaižutienė, gimusi Lietuvoje, studijavo Mundelein College, Chicagoje, Wayne State University, Detroit, ir Illinois Institute of Technology, Chicagoje, kur 1973 m. jai buvo suteiktas daktaro laipsnis iš baltymų biochemijos srities. Keramikos kursus lankė Hyde Park Art Center, Chicagoje, ir Chicagos Meno institute. Yra dalyvavusi amerikiečių ir lietuvių dailininkų grupinės parodos Chicagoje ir apylinkėse.

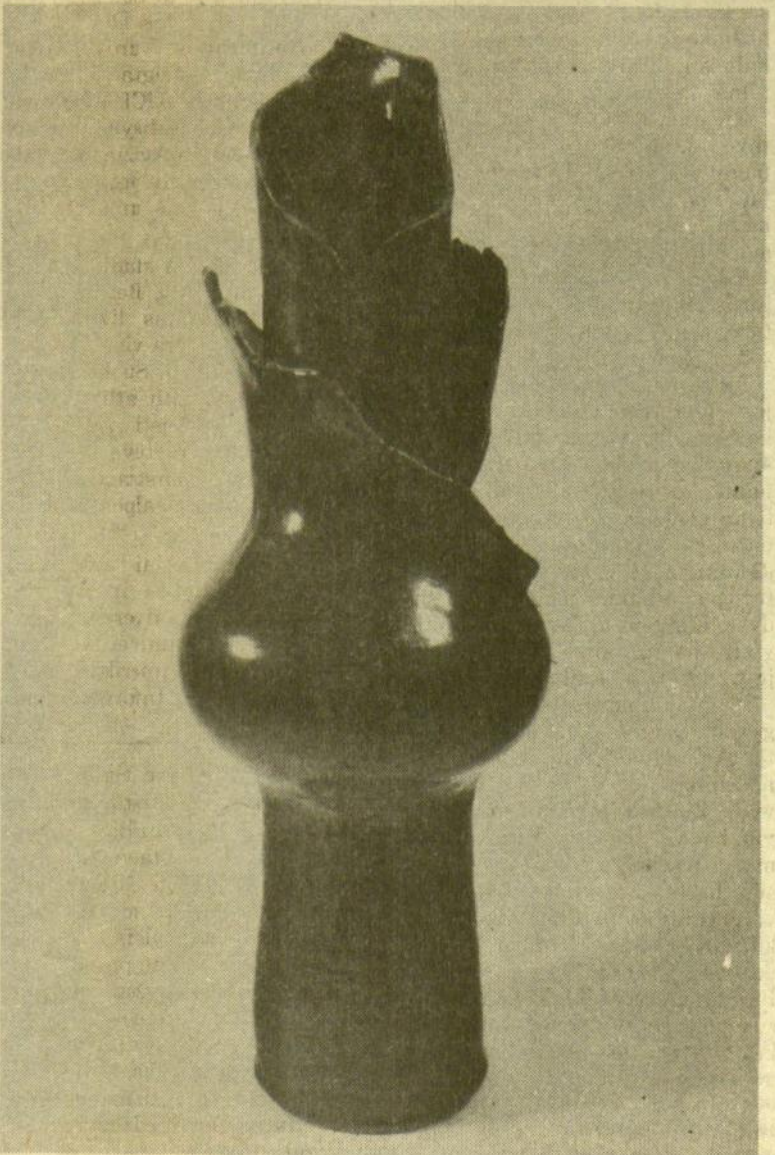
• Birutės Ciplijauskaitės lietuvių ir latvių poezijos vertimų į ispanų kalbą pluoštą išspausdino Barcelonoje leidžiamas žurnalas *El Ciervo* 1985 m. lapkričio mėnesi, nr. 417, p. 23-26. Skyrius pavadintas „Tres voces del Báltico“ ir iliustruotas dail. Vytauto Igno triptiku „Lithuania“. Kartu su vertėjos įvadu į Pabaltijo tautų poeziją spausdinami Vitalijos Bogutaitės, Guinars Salins ir Marcelijaus Martinaičio eilėraščių vertimai. Birutė Ciplijauskaitė yra ispanų literatūros profesorė University of Wisconsin-Madison.

• Lietuviai rašytojai kalendoriuje. Dar ne per vėlu atkreipti dėmesį į praktišką literatūrinę naujovę, būtent rašytojų metinį kalendorių. Amerikoje yra pora kalendorių, pažymintųjų rašytojų ar menininkų gimimo datas, tačiau iki šiol tėra tik vienas, kuris duoda lietuvių rašytojų gimtadienius. Tai *World Literature Calendar 1986*, išleistas *World Literature Today* žurnalo, kurį Oklahomos universitete redaguoja estų poetas Ivar Ivask. Kalendorių meniniu požiūriu paruošė pats Ivask, papuošdamas jį ir savo įvairiuose Europos kraštuose darytomis nuotraukomis. Kalendorių redagavo Ivasko pagalbininkas William Riggan. Mėnesinės kalendoriaus lentelės randami 18 lietuvių rašytojų gimtadieniai:

Kristijono Donelaičio (sausio 1), Vinco Mykolaičio-Putino (sausio 13), Balio Sruogos (vasario 2), Sigito Gedos (vasario 4), Algimanto Mackaus (vasario 11), Algirdo Juliaus Greimo (kovo 9), Jurgio Baltrušaičio (balandžio 20), Jono Avyžiaus (gegužės 9), Algirdo Landsbergio (birželio 23), Jono Aisčio (liepos 7), Alfonso Nykos-Nilūno (liepos 15), Tomo Venclovo (rugsėjo 11), Henriko Nagio (spalio 12), Vinco Krėvės (spalio 19), Maironio (lapkričio 2), Kazio Binkio (lapkričio 4), Jono Meko (gruodžio 23).

Kalendorius yra sieninis, 14 1/2 x 10 1/2 colių dydžio. Gaunamas iš *World Literature Today*, 110 Monnet Hall, University of Oklahoma, Norman, Oklahoma 73019. Kaina — 8 dol. Verta įsigyti. Kito tokio nėra.

• Dail. Stasio Eidrigevičiaus tapybos ir grafikos paroda, pirmoji Jungtinės Amerikos Valstybėse, įvyks Sv. Ksavero kolegijos meno galerijoje, 3700 West 103rd Street, Chicagoje, balandžio mėnesį. Parodą rengia Sv. Ksavero kolegijos meno fakultetas ir Chicagos Santaros Šviesos skyrius. Ji bus atidaryta

Marytė Gaižutienė Vaza (21" x 10") Nuotrauka Jono Tamulaičio

Lietuvių rašytojų draugijos nauja valdyba

Baigiantis Lietuvių rašytojų draugijos valdybos trejų metų kadencijai, 1985 metais buvo atsiklausta draugijos narių, kaip ir kur sudaryti naują valdybą. Niekam nesutinkant į ją įeiti, dabartinė valdyba sutiko pasilikti dar trejiems metams. Dauguma LRD narių balsavo už šį nutarimą. Valdyba, pradėdama naują kadenciją,

1986 m. vasario mėn. 15 dienos posėdyje pareigomis taip pasiskirstė:

- Ceslovas Grincevičius — pirmininkas,
- Anatolijus Kairys — vicepirmininkas,
- Adolfas Markelis — sekretorius,
- Apolinaras Bagdonas — izdininkas,
- Povilas Gaučys — valdybos narys,
- Rimas Veližys — valdybos narys specialioms uždaviniam.

Chicagos teatruose Modernios šeimos problemos

Drury Lane South teatras, 2500 W. Drury Lane (prie Western ir 95 gatvės) stato Lawrence Roman komediją „Alone Together“. Joje vaizduojama brandaus amžiaus žmona su vyrų, kurie išleide vaikus ruošiasi ramiai pagyventi artėjančiame senimo amžiuje. Tačiau sugrįžta vienas sūnus — matematikas, kuris užsiėmęs spręsti neišsprendžiamas matematikos problemas. Atbėga ir antras sūnus, kurio moterystė suiro. Sugrįžta ir trečias, kurio mergina net pirma jo atsikrausto, ir gana palaida. Namų ramybė suyra. Tėvas net planuoja namus parduoti ir persikelti į daugiabučio viena kambarį, kad vieni du su žmona ramiai pagyventų. Tačiau palaiptūni vaikai vėl išsiskirsto ir grįžta ramybė.

Vaidinime nemaža komišku

šeštadienį, balandžio mėn. 5 d. su paskaita ir simpoziumu kolegijos Bishop Quarter Room 7 val. vakare. Pats dailininkas Stasys Eidrigevičius žada parodos atidaryme dalyvauti.

Stasys Eidrigevičius kurti pradėjo Lietuvoje. Dabar jis gyvena Lenkijoje. Jo ekslibriai 1970-taisiais metais susilaukė tarptautinio dėmesio. Yra iliustravęs daugiau kaip 20 vaikų literatūros leidinių. Vienas iš jų — 19-tos a. danų rašytojo Hans Christian Andersen pasaka „Sniego karalienė“ visai neseniai buvo išleistas Minnesotoje ir bus galima įsigyti parodos metu.

Parodos proga bus išleistas Stasio Eidrigevičiaus darbų katalogas, kurio teksto didelę dalį sudarys Marcin Gizycki, pasižymėjusio lenkų kritiko, straipsnis „The Untamed World of Stasys Eidrigevičius“. Katalogo leidimą iš dalies remia Illinois Arts Council. Dar nėra aišku, kiek dailininko darbų reprodukcijų ir kiek iš jų spalvotų bus galima katalogan įtraukti. Chicagos lietuviai gali prisidėti, kad katalogas išeitų išsamesnis, savo finansine parama: rengėjai bus dėkingi už bet kokios sumos įnašus, bet asmenys ar bendrovės paskyrę bent 50 dol. iki kovo 18 d. bus įtraukti į katalogo aukotųjų sąrašą. Adresas: Michael Rabe, Saint Xavier College, 3700 West 103rd Street, Chicago, Illinois, 60655. Padėkos ženklai dail. Stasys Eidrigevičius autografuos ir numeruos katalogo egzempliorius.

• Poznanės universitete, Lenkijoje, nuo šių metų pradžios leidžiamas tęstinis leidinys *Lituanoslavica Posnaniensis. Studia historica*, lenkų istoriko prof. Ochmansio ir kolektyvo rūpesčiu. Jis sudarys galimybę ir lietuvių-lenkų praeities tyrinėjimams skelbti. Iš pradžių numatytas kaip metraštis, bet toliau gali išaugti ir į pusmetinę publikaciją. Antrajame tome bus Jono Dainausko studija „Apie Kriavo akto autentiškumą“. Ją palydės iš lenkų pusės istorinės replikos.

• Lenkų mokslinė leidykla išleido Roman Koreb-Zebryk monografiją *Operacija wileńska AK* (Varšuva, 1985), 30,000 egzempliorių tiražu. Čia vaizduojami 1943-1944 metų įvykiai Vilniuje lenkų partizanų akimis. Joje perdem smerkiami lietuviai. Knyga buvo išpirkta per kelias valandas. Juodoj rinkoj jina kainuoja 5,000 zlotų, šiaip kam pavyko gauti — 620 zlotų. „Išvada labai liūdna“, sako Lenkijos lietuvis, „nieko nepamiršta, nieko nepamokoma. Savi tikslai trypiant silpnesnius“.

situacijų ir posakių, žiūrovus dažnai prajuokinančių. Tačiau didžioji spektaklio atrakcija yra, žmonos vaidmenų, Cyd Charisse, filmų ir baleto žvaigždė, kuri savo brandesniame amžiuje pasidarė aktorė. Ji daugiau garsi praeitimi, kaip dabartinė vaidyba. Beveik visi aktoriai dalyvavo filmuose, nors ir komerciniuose, bei televizijoje. Wayne Gabry su bakalauro laipsniu iš De Paul universiteto dramos mokyklos, Michael Hanrahan dalyvavęs Stratfordo festivaly, Kanadoje, Sherrie Lynn su bakalauro laipsniu iš Goodman teatro mokyklos, kur profesorė ir šio pastatymo režisierius Vernon Schwarz. Gaila, kad komedijoje nemažai bereikalingo vulgarumo.

KOMETOS BIULETENIS NR. 4

Papildydami praėjusio šeštadienio Kometos biuletens Nr. 3, pranešame, kad japonų erdvėlaivio Planeta A pavadinimas pakeistas į Suisei, kuris, išvertus į lietuvių kalbą, būtų „Kometa“. Kito japonų erdvėlaivio pavadinimas — Sakigake lietuviškai reiškia „Pionierių“.

Kovo 20 d. Iki maždaug balandžio 7 d. gali išsivystyti didžiausias uodegos regimas ilgis. Pietų pusrutulyje, 30-toj paralelė, Halley kometa bus iškilus rytmečiais 60 laipsnių virš horizonto. Šiaurės pusrutulyje ji bus daug žemiau.

Kovo 21 d. 39 dienos prabėgo nuo perihelio. Halley pasiekė artimiausią tašką nuo Žemės orbitos. Bet Žemė dar neatvykus. Ji dar toli nuo kometos.

Kovo 25 d. Kometos uodega gali siekti 30 laipsnių ilgio, bet Mėnulio pilnatis trukdys stebėjimą.

A.R.

Vienas epizodas...

(Atkelta iš 3 psl.) bedievystę) gal kaip tik būtų galima laikyti kaip reakciją prieš persekiojimą ar propagandą. Susidomėjimas Lietuvos praeities tyrinėjimu, — tai jaudinantį ženklas: tiek Lietuvoj, tiek išsivijoj daug kas padaroma. Archeologiški kasinėjimai, pilii atstatymas, gimtosios kalbos istoriškas nagrinėjimas... „Iš praeities Tavo sūnus te stiprybę semia“...

Ką mums galėtų pasakyti etnologiniai, lyginamieji mokslai, kultūrinė antropologija apie mūsų tautos — okupuotų ar pabėgėlių lietuvių — kovą dėl savo tautinės, kultūrinės ir religinės tapatybės išlaikymo? Ką galim pasakyti apie netolimą ar tolimesnę ateitį, palygindami nutautimo ar nutautinimo reiškinius. Kokie nauji akstinai iškyla mūsų tautinių vertybių išsaugojimui ar net išplitinimui kitų kilmės žmonių tarpe, kitose kultūrose?

Nerandu kuo šį mastymą užbaigti. Gal Jūs, bendradabroliai ir mokslininkai turėsite gilesnį įžvelgimą? Sakytės. O jei mintis nepasimokoma. Savi tikslai trypiant silpnesnius.